

publicate și traducerile bine făcute»<sup>1</sup>. Comentariile lui I. Bogdan interesează și sub aspectul valabilității operei lui Hasdeu, care, deși ne găsim la începutul veacului nostru, nu apare depășită.

În introducerea de la această ediție, I. Bogdan este preocupat de necesitatea de a se realiza un «Codex diplomaticus». Ediția îmbunătățită din 1905, cu titlul *Documente privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și Țara Ungurească în sec. XV și XVI*, ca și cele 2 volume, tipărite în 1913, cuprinzând *Documentele lui Ștefan cel Mare*, reprezintă punerea în aplicare, sub o anumită formă, a acestui plan. Într-o scrisoare din 17 II 1889, C. Jireček îi sugerase ideea să facă un nou studiu despre documentele vechi românești, un «codex diplomaticus», întrucât «Arhiva» lui Hasdeu și *Gramoty* ale lui Venelin «sînt învechite și necomplete»<sup>2</sup>.

În această ordine de idei, trebuie amintit că editarea de către I. Bogdan a unui *Album paleografic* în 1905, cu 26 pl., ca și frumoasa ediție postumă, apărută în 1926, sub îngrijirea lui N. Iorga, *Album paléographique moldave. Documents du XIV-e, XV-e et XVI-e siècle*, cu 105 pl., se află pe linia proiectului lui Hasdeu, menționat în *Cuvente den bătrîni*, de a întocmi un «Tractat de paleografie slavo-română»<sup>3</sup>.

În orice caz, publicînd în 1913 ediția de documente ale lui Ștefan cel Mare, I. Bogdan realizează o lucrare superioară față de cele anterioare, rezolvînd «probleme grele de tehnică și critică, editare, traduceri, datare, comentarii», care au atras admirația învățatului rus Iațimirski<sup>4</sup>. În special, comentariile cu ample referiri amintesc de metoda eruditului său magistru, iar glosarele despre *Cuvinte românești* și *Formele gramaticale românești*<sup>5</sup> reprezintă continuarea operei lui Hasdeu, deși nicăieri nu apare vreo mențiune despre acest mare deschizător de drumuri, care în *Cuvente den bătrîni*, sublinia problema românismelor în documentele slavone, precizînd că ideea i-a fost sugerată de Fr. Diez, iar el a aplicat-o atît de productiv în vol. III din «Arhiva istorică» (p. 178—195), adunînd un mare număr de cuvinte, «unele de cea mai mare importanță filologică»<sup>6</sup>.

Fiind ales, în ședința din 29 martie 1903, membru al secției istorice a Academiei Române, I. Bogdan în discursul său de recepție din 8/21 aprilie 1905 a amintit, din nou, despre rolul lui Hasdeu în istoriografia românească. «După M. Kogălniceanu, Venelin sau Papiu-Ilarian — spune noul membru al Academiei — Hasdeu aducea *ceva cu totul nou* în istoriografia noastră: cunoașterea izvoarelor slave, atît a celor interne, cît și a celor externe, și puțința de a utiliza pentru istoria română literatura acelor popoare cu care noi am avut un contact mai îndelungat...»<sup>7</sup>.

În perioada alegerii sale ca membru al Academiei Române, Ioan Bogdan își lărgeste aria preocupărilor sale istorice cu caracter sociologic. El cercetează documentele în lumina vechilor noastre instituții și analizează termenii din punct de vedere filologic și al dreptului vechi românesc. El tipărește în «Analele Academiei»: *Origina voievodatului la români* (1902); *Despre cnejii români* (1903);

<sup>1</sup> *Ibidem*, p. LXXXIII.

<sup>2</sup> I. Lupăș, *op. cit.*, p. 12 (164).

<sup>3</sup> În vol. I, p. 3.

<sup>4</sup> P. P. Panaitescu, *Ioan Bogdan*, p. 10.

<sup>5</sup> Vol. II, p. 606—609 și p. 610—611.

<sup>6</sup> Vol. I, glosar I, p. 237—238.

<sup>7</sup> Vezi *Istoriografia română și problemele ei actuale*, București, 1905, p. 12. I. Bogdan era membru corespondent din 1892.